

DEMOKRACIJA IN ZDRUŽENI NARODI

Demokracija je ena od univerzalnih in nedeljivih osrednjih vrednot in načel Združenih narodov (ZN). Temelji na svobodno izraženi volji ljudi in je tesno povezana z vladavino prava ter izvrševanjem človekovih pravic in temeljnih svoboščin.ⁱ

Demokracija in mednarodno pravo

Kljub temu, da Ustanovna listina ZN ne vsebuje nobene omembe besede 'demokracija', pa otvoritvene besede listine, "Mi, ljudstva", izražajo temeljno načelo demokracije, in sicer da je volja ljudstev vir legitimnosti suverenih držav in tako Združenih narodov kot celote.

Splošna deklaracija človekovih pravic, ki jo je sprejela Generalna skupščina leta 1948, je jasno zasnovala koncept demokracije z navajanjem "volja ljudstva je temelj javne oblasti."ⁱⁱ Deklaracija navaja pravice, ki so ključne pri učinkoviti politični participaciji. Od sprejetja je navdih pri pisanju ustav širom po svetu, precej pa je prispevala tudi pri globalnemu sprejetju demokracije kot univerzalne vrednote.ⁱⁱⁱ

Ljudje kažejo s črnilom obarvane palce, po tem, ko so volili v Burundiju. Fotografija: Gaspard Nakumuryango.

Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (1966) postavlja pravno podlago za načela demokracije v okviru mednarodnega prava, in sicer s/z:

- svobodo izražanja (19. člen); pravico do mirnega zbiranja (21. člen);
- pravico do svobodnega združevanja z drugimi (22. člen);
- pravico sodelovanja pri upravljanju javnih zadev, neposredno ali po svobodno izbranih predstavnikih (25. člen);
- voliti in biti voljen na periodičnih, resničnih, splošnih, enakopravnih in tajnih volitvah, ki zagotavljajo volivcem svobodno izražanje volje (25. člen).^{iv}

Pakt je zavezujoč za tiste države, ki so ga ratificirale. Do aprila 2008 je bilo število pogodbenic pakta 161, kar predstavlja približno 80 odstotkov članstva ZN.

Podpiranje demokracije po svetu

Dejavnosti ZN, ki podpirajo demokracijo in demokratične vlade, so izpeljane s pomočjo Razvojnega programa ZN (UNDP), Sklada ZN za demokracijo (UNDEF) in poleg drugih še s pomočjo Urada visokega komisarja za človekove pravice (OHCHR). Te dejavnosti so neločljivo povezane z delom ZN na področju promocije človekovih pravic, razvoja in mednarodnega miru in varnosti, kar vključuje:

- pomoč parlamentom in decentraliziranim lokalnim vladnim strukturam pri povečanju vloge mehanizma zavor in ravnotežij, ki omogoča razvoj demokracije;
- promocijo človekovih pravic, vladavino prava in dostopnost sodstva, kar se poskuša doseči s krepitvijo pravičnosti in učinkovitosti sodstva ter državnih organov, ki so pristojni za človekove pravice;
- zagotavljanje svobode izražanja in dostopa do informacij skozi krepitev zakonodaje in položaja medijev;
- pomoč pri volitvah in dolgoročno podpora upravljavskim telesom, pristojnim za volitve;
- promocija političnega opolnomočenja žensk.

Ljudje čakajo v vrsti, da oddajo svoj glas. Okraj Gulmi, zahodna regija, Nepal. Fotografija: OHCHR

Vsako leto se približno 1,5 milijona ameriških dolarjev prispeva skozi Razvojni sklad ZN, denar pa je namenjen podpori demokratičnih procesov po svetu. S tem so ZN postali eden največjih sponzorjev tehnične podpore pri utrjevanju demokracije in demokratičnega vladanja na globalni ravni.

Lahko bi rekli, da že sam politični angažma ZN od njih zahteva zavzemanje za demokratične izide. Razvojne agencije težijo k podpiranju državnih institucij, kot so parlamenti, volilne komisije in pravni sistemi, ki tvorijo trdno podlago vsake demokracije; boj za človekove pravice pa podpira svobodo izražanja in združevanja, sodelovanja ter vladavine prava, kar so pomembni sestavni deli demokracije.

Generalna skupščina ZN in demokracija

Generalna skupščina je od leta 1988 letno sprejela najmanj eno resolucijo, ki se na nek način dotika pojava demokracije. Slednja je postala pomemben povezovalni člen v zaključkih večjih konferenc in srečanj ZN od leta 1990. Hkrati je zasedla osrednje mesto v mednarodno sprejetih razvojnih ciljih, ki so bili rezultat prav teh konferenc in srečanj ZN, vključno z Milenijskimi razvojnimi cilji. Države članice so na Vrhu svetovnih voditeljev septembra 2005 ponovno potrdile, da je "demokracija splošna vrednota, ki temelji na svobodno

izraženi volji ljudi, s katero se odločajo o svojih političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih sistemih ter so v polni meri soudeleženi na vseh področjih svojega življenja.”^v

Sklepni dokument Vrha svetovnih državnikov je prav tako poudaril, da so “demokracija, razvoj in spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin med seboj odvisni in z vzajemnim delovanjem okrepljeni.”. Izpostavil je še, da “čeprav si demokracije delijo skupne vrednote, enotnega modela demokracije preprosto ni.”

Pred petimi leti so se svetovni voditelji z Milenijsko deklaracijo zavezali, da se bodo nadvse trudili pri promociji demokracije in krepitvi vladavine prava kot tudi pri spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Trdno so se odločili, da si bodo v vseh državah prizadevali za polno zaščito in promocijo državljanskih, političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic za vsakogar. Nadalje si bodo prizadevali še za krepitev sposobnost vseh držav, da izvršujejo načela in prakse demokracije ter spoštujejo človekove pravice.^{vi}

Prvi mednarodni dan demokracije

Generalna skupščina je 8. novembra 2007 razglasila 15. september za mednarodni dan demokracije in hkrati povabila države članice, sistem ZN in druge regionalne, medvladne in nevladne organizacije k praznovanju tega dne. Mednarodni dan demokracije ponuja priložnost razmisliti o stanju demokracije v svetu. Demokracija je bolj proces kot cilj in samo s polnim sodelovanjem in podporo mednarodne skupnosti, državnih vladnih teles, civilne družbe in posameznikov lahko ideal demokracije postane realnost, koristna za vsakogar in povsod.

ⁱ Sklepni dokument Vrha svetovnih državnikov, 119. odstavek

ⁱⁱ Splošna deklaracija človekovih pravic, 21. člen

ⁱⁱⁱ *V večji svobodi*, A/59/2005, 148. odstavek

^{iv} resolucija Generalne skupščine 2200A (XXI)

^v Sklepni dokument Vrha svetovnih državnikov, 135. odstavek

^{vi} resolucija Generalne skupščine A/res/55/2

